

СТАНОВИЩЕ

ПО КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ „ДОЦЕНТ”
ПО НАУЧНА ОБЛАСТ 2. ХУМАНИТАРНИ НАУКИ, ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ

2.1. ФИЛОЛОГИЯ (ОБЩО И СРАВНИТЕЛНО ЕЗИКОЗНАНИЕ)

ОБЯВЕН В ДВ, БРОЙ 102 ОТ 23.12.2022 Г.

С КАНДИДАТ: ГЛ. АС. Д-Р **ЦВЕТАНА ДИМИТРОВА**
СЕКЦИЯ ПО КОМПЮТЪРНА ЛИНГВИСТИКА
ИБЕ „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

РЕЦЕНЗЕНТ: ПРОФ. Д-Р **ЙОВКА ТИШЕВА**
КАТЕДРА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК, ФАКУЛТЕТ ПО СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ
СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПРЕДСТАВЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ

Конкурсът за заемане на академична длъжност „доцент” по научна област 2. Хуманитарни науки, ПН 2.1. Филология, научна специалност Общо и сравнително езикознание е обявен за нуждите на Секцията по компютърна лингвистика в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ в „Държавен вестник”, бр. 102 от 23.12.2022 г. Документи за участие в него е подал един кандидат – гл. ас. д-р Цветана Димитрова. Тя е завършила специалността „Българска филология“ (с втора специалност „Турска филология“) в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2001 г. В периода от 2003г. до 2008 г. е докторант в Норвежкия научно-технологичен университет в Трондхайм, Норвегия. През 2008 г. получава образователната и научна степен „доктор“ в същия университет след защита на дисертация на тема „The Old Bulgarian Noun Phrase: Towards an Annotation Specification“.

През 2008 г. Цв. Димитрова започва работа като проучвател в Секцията по компютърна лингвистика в ИБЕ, а от 2010 г. е главен асистент в същата секция. Участвала е в повече от 15 научни проекта на секцията, сред които и такива с международно външно финансиране, напр. Програма „Хоризонт 2020“, ЮНЕСКО, Изпълнителна агенция за иновации и мрежи към Механизъм за свързване на Европа и др. Секретар е на Комисията по компютърна обработка на ръкописи и старопечатни книги към Международния комитет на славистите от 2018 г. Член е на Slavic Linguistic Society и на Global Wordnet Association. Прегледът на данните за професионалното развитие на Цветана Димитрова дава основание да се направи изводът, че тя има необходимия професионален опит по специалността, по която е обявен конкурсът. Документацията по конкурса съответстват на всички нормативни изисквания и доказва основателността и необходимостта на процедурата.

В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ Цв. Димитрова участва с една монография, две студии и 20 статии в областта на компютърното моделиране, историческите корпуси и описанието на исторически езикови данни. 15 от представените публикации са в съавторство, като в седем от тях Цв. Димитрова е първи автор. Като проблематика, обект и предмет на анализите монографията, студиите и статиите не повтарят тематиката на докторската дисертация на кандидатката. Едната от студиите е на английски език, а втората е на руски. И двете са публикувани в издания, индексирани в Scopus. 13 от статиите са на английски език, останалите са на български. Шест статии са публикувани в издания, индексирани в Scopus, а четири – в издания във Web of Science. Посочените в справката към публикации на Цв. Димитрова десет цитирания в издания от Scopus и Web of Science са

безспорно доказателство за стойността на проучванията ѝ в областта на компютърната лингвистика, съставянето на исторически корпуси и описанието на исторически езикови данни. Прегледът на представените по конкурса материали и оценката на наукометричните им параметри показват, че са изпълнени националните минилампи изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 и по чл. 2б, ал. 5 от ЗРАСРБ, съответно по чл. 1а от ППЗРАСРБ, както и специфичните изисквания съгласно Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ИБЕ при БАН.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАУЧНАТА И НАУЧНО-ПРИЛОЖНАТА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА

Най-пълна представа за научните интереси на Цветана Димитрова дава хабилитационният ѝ труд „Българските клитики: история и настояще“, София: Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН, 2023; 256 с. ISBN 978-619-908-845-6. Това е цялостно монографично проучване по важен за българската лингвистика въпрос, свързан с историческото развитие на клитичните елементи и формирането на един от специфичните синтактични феномени – клитичния комплекс. Авторката се стреми да съчетае подходите на съвременния формален синтаксис с методите на класическото сравнителноисторическо езикознание, като при анализа на данни от трите периода в развитието на българския език – старобългарски, среднобългарски и ранен новобългарски, прилага комплексна методика, актуална и адекватна на избрания обект. Въпросът за природата и синтактичната реализация на клитиките в редица романски и славянски езици е бил обект на задълбочени диахронни или синхронни, типологически, съпоставителни, теоретични или практикоприложни проучвания. Приносите в хабилитационния труд на Цв. Димитрова са свързани със систематизираното паралелно представяне на данни от трите периода в развитието на българския език и на тази база – задълбочаване на знанията за процесите, довели до съвременното състояние в синтаксиса на местоименните, глаголните и някои изреченски клитики. Потвърждава се хипотезата за относителната стабилност на синтактичните позиции на клитиките спрямо лявата изреченска граница и спрямо глагола. Динамиката в системата е свързана с отпадане на елементи (дискурсните клитики *же* и *бо*) и разширяването на състава на местоименните с развитието на дателни и винителни клитични местоимения, както и на клитични глаголни форми. През различните периоди се наблюдават варианти в словореда на клитиките при някои функционални елементи (напр. маркера на отрицанието) или при сложни глаголни форми. Авторката прави мотивирани изводи за наличието на преобладаващи позиционни модели, свързани както с обща за балканските езици матрица, така и със спецификите в деривацията на клитичните елементи в различни позиции в синтактичната структура. Анализите на Цв. Димитрова потвърждават хипотезата за единството на българския език през различните етапи на неговото историческо развитие. Значим практическоприложен принос е съставянето на корпус с примери от различни писмени паметници, който е публично достъпен и може да се използва за целите на нови граматични изследвания.

В пет от представените публикации (№16, 17, 18, 19, 20 от списъка) също се разглеждат въпроси, свързани с темата на хабилитационния труд. Изводите в тях представят етапи, предхождащи обобщението в монографията. Обект на анализ са отношенията между елементите от системата на клитиките и синтактичното им поведение, като особено внимание е отделено на дателните елементи, опериращи на равнището на изречението. Приносен е изводът, че първоначалните промени се наблюдават при появата на местоименни клитики извън именната фраза в дателен падеж в т.нар. конструкции с външен притежател. В една статия (№18 от списъка) се коментира развоят на маркера за бъдеще време (частицата *ще*) от т.нар. глаголни квазиклитични елементи. Интересна гледна точка към дискурсните клитики (статия №22). Според авторката, ако те бъдат използвани като маркер за лявата граница на изречението, могат да помогнат сегментацията на ранните текстове на отделни изречения.

Втората група статии, представени за участие в конкурса, са в областта на компютърната лингвистика и разработването на езикови ресурси. Тези публикации са част от работата по два проекта на Секцията по компютърна лингвистика: „Семантична класификация на прилагателните в Българския УърдНет“ и „Семантична мрежа с широк спектър от семантични релации“, и са свързани с обогатяването на двата големи езикови ресурса – Българския УърдНет и Българския национален корпус. В рамките на първия проект са публикувани три статии (№6, 7 и 8, подготвени в съавторство с В. Стефанова), в които са описани семантичните класове на прилагателните Българския УърдНет и е разработена класификация, която да се прилага върху ресурса с цел обогатяването му с допълнителна информация за понятията и връзките между тях.

Четири от представените статии отразяват работата на Цв. Димитрова по формулиране и приписване на допълнителни семантични релации между съществителните и глаголите, между съществителните и между причастия, прилагателни, съществителни и глаголи в УърдНет. В статия №9 са изведени допълнителни морфосемантични релации за двойките глагол – съществително, отразяващи семантичните роли на аргументите в предикатно-аргументната структура на глаголите. В друга публикация (№10, в съавторство с В. Стефанова) е представена стратегия за пренасяне на словообразователните и морфосемантичните релации между съществително и глагол и съществително и прилагателно. Формулирани са релации между съществителни от различни семантични класове, свързани непряко през морфосемантични и деривационни релации с глаголи, както и през деривационни релации с прилагателни. В тези публикации е заявен теоретикоприложен принос чрез семантичното класифициране на елементи от различни части на речта, разработването и апробирането на методика за обогатяване на приписваните релации в УърдНет.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След като се запознах с представените материали по настоящия конкурс, убедено мога да направя заключението, че са спазени всички изисквания на ЗРАСРБ, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Българската академия на науките и на Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“.

Цветана Димитрова е компетентен специалист с трайни интереси в областта на историческата и компютърната лингвистика. Нейните изследвания са значими, необходими и с доказана популярност сред академичната общност. Публикациите ѝ имат приносен характер в теоретичен и практикоприложен аспект за диахронната лингвистика, както и за практиката в областта на корпусната лингвистика. Въз основа на представените научни трудове с доказани научноприложни и приложни приноси подкрепям избора на гл. ас. д-р Цветана Димитрова и убедено препоръчвам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуват ЗА това тя да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология, научна специалност „Общо и сравнително езикознание“.

18.04.2023 г.

проф. д-р Йовка Тишева